

Bio region severní pohraničí, Programy MAS a LEADER

Sedíme v luxusním pražském podniku a řešíme záludnosti čtyřstranně uzavírané obchodní smlouvy. Už je naloženo tak, že stačí drobnou selhání jediného článku a utopíme spoustu peněz. Mám ráda obchod. Nic – ani skákání na gumě ani nakupování nebo potápění - nezvedne adrenalin víc, než když jedním podpisem přijdete o půlroční zisk. Uprostřed věty se omlouvám a odbíhám od stolu vyřídit telefon. Když se vracím, nejsem sto skrýt před kolegy své nadšení a dříve než si potisící uvědomím jaký je rozdíl mezi spontánností a implusivitou oznámím: „víte kolik mi potvrdili za jednu část mých společností?“ a vystřelím částku ještě dříve, než stačím blafovat. Moji mladí obchodní kolegové zvednou zrak od svých notebooků a iPhonů a v průsečíku jejich pobavených pohledů zazní unisono : „A co tady ještě děláte?“

Ano, dostali jsme se ke kapitole investic, k důvodu proč vznikla tato studie.

Obsah:

- I. Projekt Severní pohraničí – cesta bio sýra
- II. OSA III – kvalita života ve venkovských oblastech
- III. OSA IV – LEADER – Místní akční skupiny
- IV. Bio region – základní cíle projektu
- V. Ověřování podmínek k realizaci
- VI. Zkušenosti bio producentů s MAS
- VII. LEADER – sliby chyby
- VIII. Rizika: Finance, zaměstnanci, provoz, zákazník
- IX. Buďto firma nebo stát
- X. Podmínky rovné a rovnější – projekt EQUAL
- XI. Závěr – pobízet či podbízet?

I. Severní pohraničí – cesta bio sýra

Nikdy bych nepodnikla tak úporné a dlouhodobé úsilí, kdyby jeho výsledkem měla být jen šanon plný rozpočtových tabulek, výsledovek hospodaření, správních řízení, pokut, faktur, zápisů z policejních výsledků a soudních výroků. Podstatou této práce je terénní rešerše, která má odpovědět na otázku, zda jsou peníze, konkrétně mé peníze, investované na venkov do projektu, do konkrétního projektu, který rozvíjí koncepci Evropské zemědělské strategie tak jak ji předložila naše vláda v Bruselu, dobře kryté a nehrozí jim nebezpečí. A jaká je jejich návratnost, samozřejmě.

Viděno touto optikou je motivace dostat se k odpovědím mnohem intenzivnější, než kdyby výsledkem měla být teoretická stať. S bývalým ředitelem MZe, který byl, stejně jako dva ministři, v průběhu práce na této studii (prosinec 2006 březen 2008) odvolán, jsme se dohodli následovně: vytvořit v severním pohraničí Místní akční skupinu, která bude mít jasnou, bio misi. Odbytovat bio potraviny přímo v místě jejich produkce a ne v Praze, využít zkušenosti a know how bioproducentů v kurzech a seminářích pro mladé rodiny, zajistit a vyškolit lidi pro nová vysoce kvalifikovaná pracovní místa pro místní obyvatele, spojit se s dalšími exkluzivními projekty v regionu a nabídnout našim i přeshraničním klientům centrum, které jim kromě revitalizace a obnovy sil nabídne představu o regionu a jeho potenciálu a budoucnosti.

K tomuto projektu jsme měli využít všech programů, které Program rozvoje venkova nabízí. Protože se cítím být jistá právě v uzavírání vícečetných smluv, rozhodla jsem se pro program LEADER. Umožňuje vykročit z úzkého resortu zemědělství a pracovat s celou škálou a aspekty místních komunit.

V České Lípě jsem se narodila, v Lužických horách vyrůstala, ve vybraných obcích (Mařenice, Světlá pod Luží, Krompach) vyhrála první demokratické volby (ODS), do Libereckého regionu jsem se celou dobu průběžně vracela jako publicistka (Nova, Reflex, Týden), podnikatelka (Rezonance – projekt na podporu lokální produkce) i konzultantka (Klub ekofarmářů – zpracovatelů).

V dané lokalitě tedy znám „úplně každého“ a minimalizace podnikatelského rizika byla dána už jen tím, že jsem svými kontakty a zkušenostmi spojovala dohromady vše, co v regionu již úspěšně funguje: systematicky jsem začala propojovat místní samonosné komponenty do projektu, který by nebyl jen prostým součtem dosavadních úspěchů jednotlivých kulturních, zemědělských, vzdělávacích, zpracovatelských a turistických aktivit a podniků, ale zcela novým komunitním konceptem, který by vytvořil přidanou hodnotu všem jednotlivým partnerům a potenciálním klientům by nabídl nezaměnitelný místní „produkt“. Ostatním regionům, kde také fungují ekologické farmy a zpracovatelé jsme navíc chtěli poskytnout příklad a metodu pro využívání státem dotovaných evropských programů.

Tak na jaře 2007 vznikl projekt MAS – cesta bio sýra. Projekt jsem ještě stačila konzultovat s italskými a francouzskými kamarády farmáři, kteří takto běžně pracují. Několik toskánských výrobků sýra bylo s námi přímo na místě vzniku projektu. Než se dostaneme ke konkrétním jménům, místům a údajům, otevřeme na chvíli šanon, Programu rozvoje venkova, který nám nabízí MZe a podíváme se, z čeho jsem při sestavování projektu a oslovování partnerů vycházeli.

II. OSA III – Kvalita život a ve venkovských oblastech

Osa III, pod kterou se skrývají programy LEADER a na ni navazující OSA IV – MAS (Místní akční skupiny), sama sebe představuje jako „*Kvalitu života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova*“. Hovoří se v ní o „Rovném přístupu k práci“, o „Sounáležitosti místního prostředí s dědictvím venkova“ a o „Místním partnerství a vzdělávání“.

Abychom se utvrdili v tom, že náš projekt skutečně kopíruje Program rozvoje venkova tak, jak jej občanům předložilo MZe, věnujme se chvíli jeho vlastním formulacím.

I. Tvorba pracovních příležitosti,

Plán rozvoje venkova uvádí, že z půl milionu pracovních míst na venkově z roku 1989 zbylo v roce 2006 necelých 140 tisíc a tento trend pokračuje. Příjem venkovské zemědělské rodiny tvoří slabých 70% příjmu proti průměrné státní mzdě.

Tato část OSY III chce proto venkovským obyvatelům garantovat rovné pracovní příležitosti, že nebudou na trhu práce diskriminováni, že jejich přístup k práci nebude snížen ve srovnání s občany žijícími ve městech.

Jako jeden z potenciálů tvorby nových pracovních míst program vidí nevyužitě „zchátralé budovy“, které nabízejí možnosti zpracování a obnovitelných zdrojů energie.

Dále tato část programu hovoří o přímé Podpoře a zakládání podniků a jejich rozvoji, v kterých vidí hledání alternativních pracovních příležitostí a alternativních zdrojů příjmu. Dále se hlásí k podpoře nových i existujících podniků „nejmenší velikosti“ – mikropodniků včetně nových živností v oblasti výroby, zpracování a služeb bez omezení sektorů, zejména v oblasti řemesel a služeb pro hospodářství a obyvatelstvo.

V posledním bodu sekce tvorby pracovních příležitostí jmenuje OSA III Podporu cestovního ruchu: „*Ročně přijíždí do ČR 6 milionů turistů a 5 milionů zůstává v Praze*“ (PRV). „*Není využit potenciál zemědělských farem v oblasti*

agroturistiky, který neodpovídá standardům EU a nízká je I úroveň doprovodných služeb – stravování, ubytování, informace. Zvýšení venkovské turistiky o 2 miliony návštěvníků by mohlo vytvořit 7 000 nových pracovních míst v obcích do 2000 obyvatel.“

II. Podmínky růstu a kvalita života na venkově :

- Za „Posílením sounáležitosti s místním prostředím a dědictvím venkova“ nalezneme vodovody, kanalizace, čistírny, kotelny a rozvody tepla, dále církve, bioplyn, obnovu návsí, recyklaci odpadu, komunikace, zeleň, vodní toky, hasiče, rybáře, obytné projekty a ještě dále služby různé: školské, zdravotnické, sociální, předškolní i mimoškolní péči, pečovatelské služby o seniory a nakonec ještě obchodní infrastruktura: tržnice, objekty pro kulturní a sportovní aktivity – prostě instatní program „na všechno“.

III. Vzdělávání a místní partnerství.

- Cílem tohoto bodu je: Vytvářet rozvoj místních partnerství a využít vnitřního potenciálu venkova. „*V minulosti došlo k zanedbání péče o kulturní hodnoty... je třeba zvýšit atraktivitu venkovských oblastí*“, píše se v PRV. Jak:

1. Ochranou a rozvojem dědictví venkova (architektonický a urbanistický rozvoj)
2. Přírodního dědictví (krajinné plánování – studie, poradci agro-envi, mapy, geoparky, krajinné plány, osvětové materiály, přednášky, spolupráce se médii, neziskové organizace...)
3. Kulturní dědictví (studie obnovy a využití památek, stavební obnova památkových budov, expozice, muzea, památky, cestovní ruch a ubytování pro kongresové využití)
4. Vzdělávání a informace (setrvávání v tradičním pojetí a zpracování podnikatelské agendy a hospodaření tradičními metodami s omezeným přístupem k informacím o posledních trendech v oboru, možnostech trhu, nástupu nových technologií a metod a poznatků vědy a vývoj na trhu.

Protože jsem se poslední dva roky věnovala převážně případům lidí, kteří na výše uvedené proklamace MZe zle doplatili, a protože OSA III se otevřeně hlásí k návaznosti na program SAPARD, který byl jasným ale nikdy nepřiznaným a nenapraveným debaklem, postupovala jsem při koncipování projektu sice systematicky, ale bez nadšení, a našlapovala jsem velice obezřetně.

Administrativně k projektu bylo třeba vytvořit rámec, který se nazývá Místní akční skupina a patří pod OSU IV – program Leader.

III. OSA IV. LEADER – Místní akční skupiny

O Místních akčních skupinách se v Programu rozvoje venkova dočteme, že: *„Slabá ekonomická situace jednotlivých venkovských obcí a potřeba vzájemně si pomáhat, vede k navazování spolupráce obcí v rámci venkovských území a ke vzniku místních partnerství subjektů, které na venkově působí. V roce 2007 -13 se očekává, že bude existovat asi 133 připravujících se MAS...Opatření se realizují na základě principů Leader.“*

Cílem projektu MAS je *„...zlepšení kvality život ve venkovských oblastech. ... mobilizace přirozeného vnitřního rozvojového potenciálu venkova...“*

Administrativní podmínky fungování MAS: *„Minimálně 50% soukromé sféry, zřízení Povinných orgánů: manažer, výběrová komise, orgán pro přípravu Strategického plánu, účetní, předložení strategického plánu... který navrhuje ucelenou strategii místního rozvoje.“*

„...Podporu lze poskytnout pro projekty, které jsou v souladu se Strategickým plánem Leader, vybrané místní akční skupinou a podmínkami opatření Programu rozvoje venkova. A které využívají příkladů nejlepší praxe, inovace a přenos znalostí. Spolupráce s MAS v rámci členských států a na území třetích zemí.“

IV. Bio region – základní cíl

Projekt si klade za cíl podpořit produkci bio potravin v České republice a zhodnotit dotace do ekologického zemědělství tak, aby došlo ke „zkvalitnění života v odlehlých a problematických oblastech“. (V první fázi se jedná o území od Vansdorfu, Lužické Hory a Frýdlant po Tanvald.)

Obrací se na stávající regionální producenty biopotravin s cílem získat, seřadit a sumarizovat jejich zkušenosti se zpracováním místních výrobků s přidanou hodnotou a na jejím základě zpracovat projekt, který by vedl k ulehčení života farmářů, k odstranění největších překážek v jejich práci, větší stabilitě jejich podnikání a tím i udržení produkce. Individuálně budeme hledat cesty k rozvoji jednotlivých farem tak, aby rozvíjely stávající zkušenosti a zhodnotily práci farmářů i jejich investice a současně vyhověly požadavkům trhu.

Ve chvíli, kdy docílíme spolupráci alespoň pěti místních stabilizovaných farem, budeme hledat synergické efekty pro region, které by navazovaly na myšlenky udržitelného rozvoje, zdravých čerstvých potravin, přírodní a demografický potenciál regionu. Oslovíme místní podnikatele a starosty, navážeme na jejich vlastní aktivity a pokusíme se je rozvinout a seskupit do projektů, který budou společně hledat směry rozvoje,

kterými by se mohl ubírat severočeský podhorský region.

Bio region Severní pohraničí je pilotním projektem a není soběstačný, když nebudou vytvořeny alespoň tři podobné regionální programy, které by pomohly produkci plného portfolia bioproduktů v tom objemu a míře, aby byla reálná logistika, vzájemné zásobování (pekárna v Severních Čechách je nemožná bez dostatku bio ryb z Jižních Čech a bio meruňkové marmelády z Moravy...)

fáze projektu

ETAPA	Termín	Zodpoví dá	Cena(t is)
1. Monitoring a EAFRD - studie	II.08	ŠD EPOS	a 200
2. Výzkum a příprava)*	VI.08	Rezonanc e	2 000
3. Projekt a financování)**	XII.08	MASK	3 000)*
4. Realizace	08-10	MASK	100- 200 mil)**
5. Vyhodnocení a návrh dalších regionů	08-12	MASK,2 ...	2 000
* tato fáze zahrnuje 3 target group výzkumy (ZU Suchdol), 1 cílený místní screening (VUZE Praha) a mediální průzkum regionální příležitostí Realizační termíny jsou jen přibližné Zodpovědnost je rozdělená mezi konkrétní akce a jejich *částka vyplyne z výzkumu ** dtto – vyplyne z projektu			

****zpracování projektu manažery
zahrnuje projekty
konkrétních částí
s technickými I
finančními
podrobnostmi**

6. Dle dosažených výsledků a úspěchu akce budování dalšího regionu s ohledem na portfolio národních bio produktů

7. Mimo regionální cíle: modernizace, rozšiřování a budování stávajících bio farem může probíhat paralelně

8. Budování odbytu: ruku v ruce s růstem objemu domácích bio produktů bude projekt sledovat a vytvářet možnosti jejich odbytu

9. Národní projekty : projekt bude sledovat rozvoj ekologického zemědělství v okolních zemích a bude se s nimi dělit o své zkušenosti

10. Vzdělávání: každá etapa projektu bude zmonitorována, utříděna a její výsledky publikovány

11. Finanční vyhodnocení: průběžně bude sledována návratnost projektu

Každý jednotlivý region má své centrum. Jeho hlavní atributy jsou:

Logo projektu: komunikuje účel, smysl a cíl programu rozvoje venkova, dává práci všem partnerům a členům projektu, dělí se o zkušenosti, motivuje a ukazuje příležitost pro další rozvoj v daném regionu I mimo něj.

Partnerství: Využívá všechny dostupné možnosti projektu. Pokud byla jeho součástí truhlárna či pila, je tato hlavním dodavatelem materiálu či stavebních prvků, je-li partnerem místní sklářská huť, je v něm integrována v podobě sklářské školy, obchodu se sklem a samozřejmě ve vybavení centra, partneři farmáři jsou dodavateli svých výrobků na trhy a pro restauraci, pokud je partnerem škola, využívá jej pro semináře, stejně jako výzkumný ústav, který monitoruje situaci v regionu. Projekt má v nejdlehlší hraniční oblasti svůj depandence vyživovaný centrem, lázně mají výměnný partnerský program

se sousedním Polskem a Německem ...

Program: projekt je náročný především na svůj obsah - není to hezký skanzen nebo pomník, ale živoucí organismus, který je příkladem a motivací především pro mladé lidi a jejich nápady, je laboratoří pro nové myšlenky a místem setkávání a výměny zkušeností na mezinárodní úrovni.

Komerční část

Centrum ani celý projekt nemůže být finančně závislý, příliš by to ohrožovalo jeho existenci. Jeho komerční části budou vycházet ze čtyř základních zdrojů (a jejich návazných kombinací):

1. Odbyt a zhodnocení produktů bio farem: Tak, jak ověřila předchozí praxe podpory lokální produkce, Centrum pracuje s přidanou hodnotou suroviny: místní malá pekárna, cukrárna, mlékárna, restaurace s variantami současných moderních dietických směrů a speciálních akcí (masopustní zabíjačky, očistné dny půstu v lázních pod garancí zavedených značek...)

2. Lázně: projekt pomůže zhodnotit propojení povědomí o zdravé výživě s tradičními očistnými, relaxačními a posilujícími technikami (koupele, sport, masáže vedené osobnostmi v oboru...)

3. Exkluzivita nabízených doplňkových služeb: konference a semináře, individuální relaxační služby v horách. Program navazující na aktivity ostatních členů projektu - trhy, dožínky, sklářské a umělecké festivaly, rozhlasové soutěže, dny jednotlivých měst, návaznost na Německé a Polské projekty... vše vychází z dosažených osobních zkušeností partnerů.

4. Events /akce/marketing - kurzy foukání skla, horská stezka sýra, zabíjačky, prodej skla, tancovačky, vernisáže, výukové kurzy pro děti... Kalendář akcí je vedle otevírací doby základním marketingovým nástrojem projektu.

Obecná část

Projekt staví na maximální finanční samostatnosti, na druhé straně je otevřený obecně prospěšnému zaměření pro neziskové a státní organizace v místě dosahu centra. (projekt EQUAL pro uprchlíky ve Stráži pod Ralskem, program LEADER pro seniory, školy, církve...) Využívá možnosti slev či voucherů pro hlavní akce centra (vernisáže, projekce, koncerty, vybrané lázeňské projekty) nebo mimosezonní období pro například školní pobyt a seminář výroby skla či pečení bio chleba, eventuálně využívá určitých svých částí – dependentů pro kombinované akce (pobyt matky s dětmi v horské ubytovně a na farmě...).

Partneři projektu:

(Tato studie je textovou kompozicí, odkazujeme proto jen na jména, která čtenář již zná a jména jsou pro čtenáře součtem jejich potenciálů tak, jak uvádí program LEADER)

Ivan Krátký, Lindava – farmář. Dojný skot, masné produkty, obilí
Bio zpracovatelé: Farma Filoun, kravské mléčné bio produkty,
Farma Hlaváč, bio kozí produkty, obilí,
Farma Pěnčín, masné bio produkty a mléčné produkty z ovčího a kravského sýra,
Farma manželů Horynových – know how nejlépe hodnocených bio kozích sýrů.
Ajeto – „Real Madrid mezi českými sklárnami“ 80% designu Bořka Šípka, 80% odbytu pro V.I.P. zahraniční klientelu
Šéfkuchař Corinthia Tower hotelu Martin Jiskra, autor Kuchařek roku 2000 a 2006 – gastro koncept projektu
Starostové obcí Mařenice a Krompach)
Mediální partneři: nakladatelství Vltava Labe Přes - regionální deníky, Rádio Krystal Česká lípa.

Tito partneři byli ochotní se na projektu Bio regionu podílet. Ne že jej potřebovali – to je velký rozdíl. Všichni tito všichni lidé, včetně mě, žádné projekty na venkově budovat nepotřebují, protože už svoje projekty zajištěné máme. Tito lidé byli ochotni vytvořit na venkově něco, co přinese užitek ostatním a vycházeli z deklarací Programu rozvoje venkova, tak je jej občanům předkládá MZe.

Co projekt není:

Není převrácením pojmů a manipulací. Současné ekologické zemědělství je etickým konceptem dobrých idejí, které jsou stejně dobře zneužité. Jeho členové mají stejné argumenty jako bývalí straníci a používají stejná hesla: zcelování mezí a luk, kolektivní vlastnictví, přivlasňování a zadržování cizího

majetku, intenzifikace výroby, velkochovy a velkoodbyt. Je plné aparátčků kde ručka ručku myje a kteří hezky česky metou špínu pod koberec. Ekonomicky je to černá díra na peníze. Kulturně je to urbanistické barbarství a zneužívání zvířat.

Jsme přesvědčeni, že takovouto koncepci zemědělství daňový poplatník dotovat nechce a Ministerstvu to prochází proto, že pravdivé údaje o skutečných cílech dotací do EZ tají, stejně jako skandály, které (ekologické) zemědělství provázejí. Protože tyto podvody dříve nebo později stejně vyjdou najevo, náš project se od v závěrečné kapitole jmenované části tzv. "ekologického zemědělství" a všech, kteří ji v současném znění podporují distancuje, protože hrozí, že by to poškodilo dobrou pověst zúčastněných subjektů a mohlo mít negativní vliv na budování vztahu se zákazníky, kteří jsou pro úspěch programu esenciální. (V této studii jsme přinesli 400 stran textu o tom, v jakých bodech se od této politiky distancujeme a proč.)

Projekt bio region vychází z transparentní historie všech partnerských projektů, včetně údajů o jejich způsobu nabytí majetku, filozofie a koncepce jejich firem, podílu státních subvencí na jejich obratu (tyto údaje jsou uvedeny v záhlaví všech jednotlivých kapitol, zde se již jedná pouze o jejich syntézu). Především pak koncept stojí na jejich práci, pověsti jejich výrobků a dobrém jménu.

O co project usiluje, v čem je jeho příležitost.

Podstatná část odbytu potravin je v rukou zahraničních řetězců (toto procento roste s každým nově otevřeným obchodem, které se přes hranice velkých měst ve svých zmenšeninách přelévají stále blíže hranicím). Řetězce buď dovážejí své bio produkty ze svých domovských států (Plus, Tesco, DM. .), nebo jim budeme levně prodávat surovinu, kterou dotujeme a oni ji prodají a zisk vyvezou ze země. Tento koncept začal ve Středních Čechách, kde benešovské Danone začalo vykupovat bio mléko v roce 1999 a výrobky dodávat do řetězců. Do tří let všechny dodavatelské farmy s tržní produkcí mléka skoncovaly. Tlak na cenu je zbavil motivace. Tento koncept nyní opakuje Billa, snaží se o něj Laktos, provozuje jej Olma – bio se stalo obchodním trendem, protože jej zahraniční dodavatelé a řetězce začaly propagovat a získaly pro něj zákazníka. Nyní se na této vlně snaží vydělat ti, pro které bylo bio dosud pouhým nesmyslem a jakési rovné přístupy k pracovním místům, mikropodniky, urbanismus a kulturní odkaz venkova je nezajímá. Venkov na tomto trendu může jen prodělat.

Například Agrární komora na semináři pořádaném v březnu 2008 Billou a Krajským úřadem Liberec jako za dob Tondy Zápotockého tvrdila, že se mlékárnám nevyplatí jezdit pro 200 litrů mléka. Pokud máme farmy s mléčnou

produkcí 50 kilometrů od sebe, tak to tak jistě může vypadat, ale to je práce Ministerstva, které připravilo místní lidi o půdu a místní farmáře o surovinové dotace. Nicméně i takto je to ekonomicky nesmysl. Pokud se Plzeňským pivovarům a Staropramenu vyplatí soukat se s pár basami piva do hraničních penzionů, pak stejný vzorec platí opačně – mlékárně se vyplatí se do stejných míst soukat pro surovinu.

Ovšem tato studie je o něčem jiném než jsou vzorečky výpočtu zisku ze základní školy – je o venkově. A každý jeden farmář- zpracovatel v této studii dokládá, že poctivé farmaření se vyplácí tehdy, když má farmář kontrolu nad surovinou, jejím zpracováním i odbytem produktu. Tedy ne, že prodává surovinu mlékárně, která má zájem šetřit náklady a maximalizovat zisk, tedy šetřit náklady za dopravu, tedy podporovat velkochovy a intenzifikaci a kupovat levně surovinu a draze prodávat produkt, a tedy investovat do své vlastní firmy a ne do venkova.

Nezapomínejme, že účetnictví těchto novodobých akciovek je pro nás, kteří je dotujeme, zcela v mlhách. Dotace se uvnitř jejich útrob sypou přes desítky dalších firem a uvnitř nich desítkami středisek. Stát tyto firmy nepovažuje za státní, přestože ze státních peněz žijí a firmy se podle toho chovají. Viděla jsem fakturu u farmáře, který jednomu z těchto molochů prodal bio mléko za 9 korun a na druhé straně jsem viděla v mlékárně, která je součástí tohoto holdingu fakturu, podle které stejné mléko koupila za 14.80. A daňový poplatník, který nadotoval mléko, za něj zaplatí v Hypernově nedotovanou cenu, z které zisk skončí v jejím domovském Holandsku. Holandsko však nedotuje žádnou ekologickou farmu, která má více než 65 hektarů. Takže holandský dobytek je ustájený a nestojí zabořený po prsa v ledovém bahně, seno není rolováno do velkých balíků, aby se ušetřilo za stodoly, a zdevastované kravíny nejsou na prodej a nehyzdí krajinu. Mimo jiné také proto, že je dotujeme my. V rámci stejné legislativy, stejných smluv, stejných pravidel, pouze jiného dozoru nad cash flow státních investic.

Takže už trochu chápeme, v čem je project Bio region jiný, než je politika MZe v praxi? Následuje teoretické koncepce MZe a Programu rozvoje venkova. A my, protřelí obchodníci, se na něm snažíme dokázat, že by byl schopný ekonomicky přežít s o desítky procent nižšími dotačními vstupy, než projekty, kterým MZe dává zelenou. Jak však s touto výzvou naložit? Rozhodně se do ní naivně nepohrneme a nebudeme dělat, že v zemi neexistují stovky případů lidí, kteří se o něco podobného pokoušeli před námi.

V. Ověřování podmínek v terénu

Pro podnikatelské subjekty je mimořádně důležitá analýza vnějšího prostředí. To je charakterizováno celou řadou procesů a vazeb. Jedná se o faktory společenské (legislativa, vztahy mezi exekutivou a podnikatelským prostředím...) ekonomické (HDP, úroveň podnikatelských investic, stupeň spotřebitelských výdajů...), technologické (transfer technologií, vlastní výdaje na vědu a výzkum...) a sociální (úroveň vzdělání, výše příjmů obyvatelstva, životní styl, hodnotová kritéria apod.). Sociální funkce propojuje technologickou a ekonomickou funkci, dobře o tom píší např. Čuba,F., Hurta,J: v práci: České zemědělství/jeho stav a možnosti rozvoje, Zlín 1998)

V průsečíku těchto faktorů stojí naše investice do „rozvoje venkova“, tedy projektu Bio regionu severního pohraničí. Objedeme-li 128 hraničních obcí v Libereckém kraji, musíme vzít v potaz, že po revoluci v nich mělo v prvních demokratických volbách 126 jedinou volební kandidátku a to komunistickou. Předchozí práce se alespoň ve výseku snažila podat informaci o tom, jaké podmínky k životu tu měli začínající soukromí zemědělci, kteří patřili k hrstce těch, kteří považují tyto oblasti za místa vhodné k životu a podnikání. A nyní po dvaceti letech sledujeme, jak se zde daří evropským konceptům rozvoje venkova.

Pro první srovnání jsem použila 4 Místní akční skupiny, které pracují v „akčním rádiu“ některé z produkujících bio farem zmíněných v naší studii a jsou alespoň v základních oblastech podobné našemu projektu: vycházejí ze stejných pravidel MZe, podporují lokální produkci bio potravin, jsou v okolních nebo podobných demografických pásmech, jsou součinnostmi státních a soukromých partnerů.

VI. 1. Rizika 1 – zkušenější Místní akční skupiny

K pátrání jsem použila čtyři subjekty MAS, v které už má zkušenosti některý z našich farmářů.

1. Marie Bubíková, předsedkyně družstva Jeseník – výroba ovčí brynzy a sýrů: „...LEADER a MAS je o fangličkování, ne o práci. Dožínky nebo průvod po Jeseníku, ale podpora výroby nebo nová pracovní místa, to se u nás nikomu nepodařilo, jakkoli se o MAS starají zkušení manažeři a zástupci Agrární komory i zastupitelstva. Nějakou korunu dostáváme na každoroční dožínky, ale nestojí to za řeč“.

2. Emílie Cíttebartová – ekofarmářka z Březí u Rožmitálu pod Pernštejnem,

Jižní Čechy. Výroba bio kozích sýrů, bio konopných produktů, zástupkyně starosty: „... Odevzdala jsem projekt na podporu farmy s tím, že přes regionální MAS by se mohl lépe prosadit. Samotný projekt byl zatížený nutnými povoleními a tak jak pracuje státní správa, že vytrhuje věci z kontextu a pracuje pouze s marginalizovanými komponenty, které opatřuje razítky, desky s mým návrhem už nehovořily o přínosu farmy pro obec, o obchodu, muzeu a agroturistice, ale stavební povolení znělo na opravu sýpky. Projekt přijala místní MAS na jaře 2007 v rámci „Podpory regionálních produktů“, ale schvalování národních peněz pro MAS se na MZe se táhlo tak dlouho, že se nestihl termín a projekty se přehouply do dalšího roku, ale to už spadá pod financování z EU a tam už jsou jiné parametry požadavků žádostí. Protože v našich obcích chybí lidé a ti, kteří zde zůstali a pracují jsou permanentně přetížení, na další kolo papírů už neměl nikdo čas, a celá akce umlkla. Můj projekt tam leží, nikdo se o něj nestará, já také ne, protože splácím dluhy a pracuji 12 hodin denně stejně jako sousedé a stát neuvolnil žádné peníze na to, aby se o projekty a jeho požadavky někdo mohl starat.“

3. Anna Ondřejíková, ekofarmářka – bio obilí, mléčné produkty, Ves u Tanvaldu: „MAS Frýdlantsko patří u nás k „nejlépe zapsaným“ v předminulém roce zrealizovala 3 rekonstrukce objektů a spolufinancovala jeden traktor pro nového farmáře. Loni však již nedostala nic. V tomto roce MAS očekává 5-8 milionů, něco snad přijde v létě, zda však do něj bude zahrnut oprava naší stodoly, nikdo neví, je to loterie, proč jeden rok stejné téma projde a rok poté ne a další zase ano, o nějaké koncepční práci a vytváření rovných příležitostí k práci nemůže být rozhodně řeč.“

4. MAS Smržovka u Tanvaldu: zde se na chvíli zastavíme, je to místně i obsahově nejbližší projekt (katerina.preusslerova@prvo.cz): Společnost pro Jizerské hory, Poradenské centrum pro venkov, Pobočka Smržovka, v roce 2005 velmi složitě přesvědčovala okolní skeptické farmáře k tomu, aby společně sestavili projekt MAS. Za jeho zpracování specializovanou agenturou místní čtyři starostové (Zlatá Olešnice, Smržovka, Příchovice, Plavy) zaplatili 40 tisíc korun, které obce těžko dávali dohromady, protože na projekty v nich neexistuje rozpočet.

Blíže k projektu: Oficiální název záměru byl Tanvaldsko 2006, požadovaná výše dotace pro mikroregion byla 9,8 milionu. Projekt má několik desítek stran a omílá doslova zadání MZe tak, jak jsme si uvedli nahoře. Tyto převzaté velkousté evropské fráze v našem kontextu zcela ztrácí původní význam. Za „Příznivým vlivem na životní prostředí“, „Tvorbou nových pracovních míst“, „Uplatnění rovných příležitostí“, „Přidanou hodnotou produktů“, „Zlepšením základního vybavení nebo služeb v obci“, „Zvýšením společensko-kulturních aktivit v obci“, „Využitím obnovitelných zdrojů energií a Využitím informačních a komunikačních technologií“, které se v žádosti povinně několikrát opakují a navazují na sebe Ministerstvem požadované body, se ve skutečnosti skrývají projektiky prosté tak, jak je prostý život v Olešnici a okolí: (redakčně upravené)

1. Farma Smržovka: oprava střechy, nákup návěsu
2. Farma Dolenec: přestavba kravína z vazného ustájení na volné a zlepšení produkce mléka *Farma Příchovice – výstavba nové budovy farmy*
3. Eko farma Filoun - Josef Šourek – ubytování na farmě
4. TJ Sokol Plavy – oprava sokolovny
5. Město Smržovka – vlaková zastávka Luční
6. Obec Plavy – oprava místní komunikace na farmu Filoun. (a dalších 10 podobných akcí)

Mezi jednoduchým obsahem žádosti a jejími povinnými parametry nastavenými MZe pak leží dalších 7 zbytečných stran o „*diverzifikaci činností zemědělských subjektů*“, a „*obnově a využití objektů a prostor jako společenských a informačních center a pořízování informačních systémů (včetně krizového centra)*“...

K projektu je pak přiloženo nekonečných dvanáct příloh, z nichž každá jedna samostatně představuje náročnou časovou nebo finanční (či obojí) investici:

- 1: *Výpisy z trestů statutárů*
- 2: *Strategie mikroregionu*
- 3: *Statut a stanovy MAS*
- 4: *Výpis z rejstříku MAS*
- 5: *Doklady o spolupráci jednotlivých subjektů v rámci MAS*
- 6: *Doklady o souhlasu zástupců správ územních celků se zapojením do území mikroregionu o podpoře záměru MAS*
- 7: *Záměr MAS podle stanovené podrobné osnovy záměru s přílohami*
- 8: *Potvrzení o bezdlužnosti*
- 9: *Vyplněné formuláře RA 80 a RA 82 informačního systému MF ISPROFIN*
- 10: *Čestné prohlášení žadatele-příjemce podpory o zajištění vlastních prostředků, kterými se bude podílet minimálně ve stanoveném rozsahu přijatelných nákladů u obcí, jejich svazků a neziskových organizací na spolufinancování projektu, na který je dotace žádána*
- 11: *Čestné prohlášení žadatele-příjemce podpory, že nečerpá jinou podporu z tuzemského či zahraničního programu nebo fondu na týž projekt*
- 12: *Číslo účtu MAS*

Nakonec je v projektu vyloženo, že partneři přípravy záměru pro LEADER ČR respektují při rozvoji území regionu princip partnerství založeném na výhodné spolupráci klíčových subjektů místního rozvoje – samospráv, místních podniků, farem, veřejně prospěšných a zájmových organizací a dalších subjektů.

Žádost, na které společně partneři pracovali půl roku, na jaře 2006 odeslali na MZe a ... o výsledku se nedozvěděli nic. Zda se ukázala být prospěšnější cesta na Ramzovou v Jeseníkách než do Smržovky v Jizerských horách, nebo zda dostal v opravě střechy stodoly přednost farmář z jihočeského Březí před farmářem z Plavů u Tanvaldu a hlavně proč, MZe žadatelům neodpovídá. Zda postoupí do dalšího kola, nebo žádné další kolo nebude, zda se jejich žádost posouvá o rok, či si mohou znovu zažádat, jestli by pomohlo návrh upravit, přizpůsobit, nebo zda jsou peníze již vyčerpány – na tyto otázky ve Smržovce neexistuje odpověď. Je jasné, že farmáři důvěru k dalším projektům nemají. Zbytečná práce, zbytečné vyhazování peněz a jednostranná nezávazná komunikace občan vs. stát rozhodně rozvoj venkova nepodpoří.

Autoři projektu zůstanou se svou prací zaklíněni kdesi uprostřed – nic se nenaučili, protože projekt zpracovala agentura, a nikam se nemají možnost posunout, protože nevědí, v čem udělali chybu, nemají možnost vyhodnotit své zkušenosti, práci a investici a co víc, těm několika nadšeným lidem, kteří byli ochotni obcházet jediné místní subjekty (farmy, sokol, „kulturák“, agroturistiku) už příště zabouchnou dveře před nosem s argumentem, který stojí na obou nohách: byly to vyhozené čas a peníze.

Stále opakující chybou MZe je, že 1. Vypisuje programy, na které nemá peníze (na půdu dostanou peníze všichni, na její zhodnocení uspěje jen zlomek žádostí, protože my počet žádostí neznáme, protože neznáme terén a rozhodujeme centrálně...).

2. Jasně a srozumitelně tanvalďanům ani ostatním nevysvětlilo, co programem LEADER zamýšlí. Facilitátoři najatí MZe aby za drahé peníze školilo „Programy rozvoje venkova“, zpravidla nejsou místnímu obyvatelstvu sto odpovědět, kdo je autorem programu, kdo bude vyhodnocovat žádosti, kolik je na něj vypsáno peněz a jaká je pravděpodobnost úspěchu, kde na něj mají vzít peníze, a jejich dotazy a připomínky nejsou nikde evidovány.

VI. LEADER - Sliby chyby

Osobně si také myslím, že Tanvaldský projekt není projektem programu LEADER. Jak jsem měla možnost poslouchat evropské komisaře, mnohokrát kladli MZe na duši, že projekty nejsou míněny pro konkrétní subjekty, ale pro region.

Ovšem jak chceme vytvářet kompozice, když k nám k nim chybí základní stavební kameny? V obcích chybí cesty, na farmách padají střechy, „turisticky atraktivní lokace“ hyzdí ruiny statků po Němcích, kulturním odkazem venkova jsou zavřené školy a kina. Fotografie z Tanvaldska vypadají místy spíše jako fotografie z Ukrajiny. Přes veškerou snahu místních zastupitelstev a soukromých subjektů není na trase Praha – Frydlant jediný slušný podnik, který by byl vtělením programu LEADER tak, jak je známe z Německa nebo Rakouska. Důvod k zastavení najdeme na Sychrově, farmačku s krámkem a občerstvením v Pěnčíně a pak až v Liberci. Slavnou modernistickou kavárnu a hotel v Železném Brodu pronajímají Čínští trhovci, v obchodech není k sehnání jediný místní produkt, a – málo se o tom ví – Tanvald je plný drog.

V těchto podmínkách slíbit obyvatelům pohraničí, že nebudou na trhu práce diskriminováni, že jejich přístup k práci nebude snížen ve srovnání s občany žijícími ve městech je stejné, jako slíbit novomanželce, že bude celý život zasypána růžemi. Soudný a čestný člověk ví, že na venkově a speciálně v zemědělství a zpracování čerstvých potravin bude vždy život těžší a náročnější, než ve městě a to v mnoha aspektech, ať už je to nižší odměna nebo to, že na Štědrý den půjde ráno dojit nebo na Silvestra naopak dojit nepůjde, protože nejde elektřina. Cílem programů rozvoje venkova nemůže být tyto rozdíly setřít a vyrovnat, ale nabídnout pomocnou ruku těm, kteří se rozhodli na sebe tuto danost přijmout a pomoci jim využít všechny příležitosti a možnosti k zajištění jejich obživy. A od Ministerstev očekáváme, že nebude nabubřele myslet za vesničany, ale s nimi a ochrání je před těmi, kteří se na venkov přišli přizvít a před těmi, kdo jejich projekty ohrožují, to znamená především sami před sebou. Podojit krávy a stlouci máslo je práce pro absolventa základní školy a pro tyto prosté a poctivé lidi je zde venkov. Ministerstvo ale vytvořilo systém, z kterého těží ne lidé, kteří to umí se zvířaty, ale lidé, kteří to umí s papíry. Ale ani tento ústupek nestačí, dnes už není venkov ani pro ty, kteří na hru s papíry přistoupili. Protože místo praktické práce v terénu nám ministerstva nabízejí od stolu psané hypotézy.

Zatímco okolní státy řeší distribuci státních peněz mezirezortními projekty na konkrétní programy, které venkovským obyvatelům garantují jejich realizaci a to, že na venkově zůstanou, u nás jsou rozdělovány na jednotlivá ministerstva, která je neumí dopravit na místo a vytvářejí z nich rezervy.

VII.1. Rizika projektu : „Finance, Lidé, Provoz, Zákazník“

Váhali jsme mezi business modelem hotelových rezortů Crown a mezi čistě obchodními řetězci Carrefour a Tesco. Protože projekt se měl přece jen více orientovat na zpracování a odbyt, než na servis a doplňkové „selfindulgence služby“, (jakkoli ty měly být jeho logem a hlavním marketingovým a komunikačním heslem), zvolili jsme nakonec metodu obchodních řetězců. Mezi Carrefourem a Tesco jsem volila tak, že sice Carrefour má nejlepší managementský systém, (jeho trasversuální management a „evaluation steps“ založené na silném odborovém francouzském hnutí nejsou dodnes překonány), ale právě proto, že jsme teprve na začátku a „lidé“ na venkově jsou tou poslední hodnotou, kterou při jeho budování zohledňujeme, zvolila jsem nakonec protestantsky puristické Tesco, které má jasný vhlad do světa čísel, které jsou nakonec pro obchod to nejdůležitější.

Zjednodušeně Business model Tesco vychází ze čtyřech základních okruhů:

Lidé,
Provoz,
Finance
Zákazník

Rizikům a slabým stránkám se budeme věnovat podrobněji, ale ne do detailu. U každého okruhu jsme uvedli jen několik bodů, ale takových, z nichž každý jeden z nich považujeme za natolik závažný, že je důvodem k zastavení práce na projektu Bio region.

VIII.1.1 Finance:

Nebudeme zde řešit předpokládané objemy prodeje a obraty projektu: jsou to informace, které vycházejí z dlouholetých čísel, které si každá firma chrání. Informace o objemech produkce bio potravin v jednotlivých regionech musí čtenáři poskytnout MZe, stejně jako informaci, kolik za tyto produkty daňový poplatník zaplatil na dotacích, a kde je může sehnat.

I. Investice - Mysterióznost koofinancování projektů LEADER: Stát ji dříímá z 20-80% ve svých rukou, ale není plnohodnotným partnerem projektu. Chce budovat venkov, ale nemá jasno jak. Žádá od občana garance, ale sám žádné neposkytuje. Žádá rizika a spolupráci, sám však chce zůstat stranou.

Konkrétně v případě bio regionu jsme projekt prezentovali v České spořitelně v Praze 1 a v Reifeisen bank v Praze 1 na Senovážném náměstí. Ani jeden finanční subjekt nebyl ochotný za těchto vágních pravidel do projektu vstoupit a uváděl jasné argumenty: Ukažte nám

garance investování. Kde vezmete peníze na financování projektu a proč financujete projekt částečně neziskové povahy a kde budete brát peníze na jeho provoz a jak si povedete v případě, že stát slíbenou část neuhradí. Bod zvratu projektu je velmi drahý a bez jasné garance podpory je pro malé zpracovatelské farmy příliš riskantní. Papíry s pravidly z MZe na ně neudělaly žádný dojem. Přesně naopak. Žádali pracovní případy.

Volali jsme na farmy, které už partnerskými projekty prošly. Nejbližší byla farma j Jizerském Pěnčíně, která měla i podobný koncept: výroba korálků, sportovní areál, farma, obchod, turistika, restaurace. Ti nám o dotaci na projekt spolupráce stát/ podnikatelský subjekt řekli něco, co nám v bance rozhodně nepomohlo:

Nejprve měl být partnerem projektu Přátelství podnikatelský subjekt a obec. Uprostřed přípravy projektu, který stál podnikatelský subjekt stovky tisíc, ale stát (tentokrát program MMR) změnil pravidla a chtěl, aby partnerem projektu bylo výhradně obecní zastupitelstvo. To se ale zase nelíbilo bance, která chtěla vidět čísla a ta zase obec neměla, ta měl jen podnikatel. Takže podnikatel – farmář - jako pronajal majetek obci, obec jako byla majitelem areálu, úvěr banky však musel splácet podnikatel - farmář, takže by splátky převáděl na účet obce, a ta by zase peníze posílala do banky... (podrobně popsáno v kapitole Pěnčínský náhrdelník).

Tak s tímto případem jsme do banky vůbec nemohli. Šli jsme se tedy zeptat k nejbližším sousedům Pěnčina u Jablonce, to Plavů u Tanvaldu:

Zpracovatelská farma rodiny Šourkovy z Plavů u Tanvaldu začala čerpat úvěr od Komerční banky v Liberci s tím, že stát (program MZe) dofinancuje 80% projektu. Když byl úvěr vyčerpán, stát svou smlouvu s farmou zrušil. Právní nárok na dotace neexistuje, čili nelegální odstoupení od smlouvy farmářům žádnou satisfakci nepřineslo. Naopak farmu Filoun čekalo 10 let tahanic o státní úvěry, odklady splátek těchto úvěrů a úroky z těchto státních úvěrů a penále za odklady těchto splátek. Tyto medializované případy vytvořily zemědělským investicím katastrofickou pověst a banky, které tyto případy znají a znají i návazné problémy, se kterými se zemědělství potýká a které nám PRV tají, nechtějí do partnerství s MZe vstupovat.

V našem případě by to nebylo jiné, než ve výše popsaných sedmi

příkladech. Veškerá tíha investice by ležela na investorech, ti však jako privátní firmy nejsou subjekty, kteří mají zájem naplňovat za své soukromé prostředky státní politiku rozvoje venkova, v tomto případě programu LEADER, který není zamýšlen komerčně, ale komunitně. Čili veškeré programy pro děti, pro vzdělávání, kulturu, turistiku a sport, které projekt doprovázely, zůstaly viset ve vzduchu jak investičně, tak provozně. Za těchto okolností soukromé subjekty, kteří byli partnery projektu, od další přípravy na projektu odstoupily z jednoduchého důvodu, protože jej ke své existenci nepotřebují.

Například sklárna Ajeto Lindava pořádá ročně výroční sklářské festivaly, na které z celé Evropy přijíždějí stovky účastníků. Jistě by bylo přínosné udělat drobnou odbočku pro projekt, v kterém by si sklo vyfoukly i české děti v prostředí, kde by se současně mohly zdravě najíst a zasportovat, rodiče odpočinout v relaxační bylinné bio lázni a naučit se dělat domácí bio mazanec... MZe však zcela zpochybní otázku po tom, kdo takový projekt potřebuje. Zda Ajeto Lindava, nebo děti. Tak jak to MZe postavilo, potřebuje program pro vzdělávání a relaxaci Ajeto Lindava a farmáři – zpracovatelé. A ti hned dostanou úkol. Vzpomeňme si jen na jednoduchoučký MAS Tanvaldsko a jeho zanedbatelných 9,8 milionů. K žádosti vyžadovalo MZe 12 příloh. Půlroční práce Tanvalďanů skončila někde na MZe v koši. V životě to ale chodí tak, že buďto budete foukat sklo, nebo budete běhat s přílohami. Buďto si za své peníze zaplatíte dovolenou, nebo je vyhodíte z okna za projekt.

II. Obce na programy z vlastních rozpočtů nemají peníze. Obce v okolí zamýšleného projektu - Lindava, Kunratice, Sloup, Mařenice, Krompach, Světlá – bojují o prostředky na pokrytí základních nákladů na fungování obce, nemají tedy peníze ani na zpracování projektu v objemu, jaký MZe požaduje. Struktura rozpočtů okolních obcí je podrobně popsána v případě Anny Ondřejíkové. Obce obývají rekreanti, (v Krompachu je to na 139 stálých občanů 460 rekreatů) kteří však do obecní kasy přispívají minimální poplatky (300 Kč/rok). Dotovaná okolní půda patří lidem, kteří v obcích nežijí. Místní obyvatelé si půdu od státu koupit nemohou, protože veřejné dražby jsou obklíčené. Ministerstvo pravidla změnit odmítlo, naopak ještě na tuto neobdělávanou travní plochu přidalo dotace. Na stížnosti a petice obcí nebere zřetel (viz závěr studie). Takže obecní rozpočty vypadají takto:

Z celkových příjmů do projektu zahrnutých obcí, které činí průměrně cca 4 mil korun ročně, představuje cca 70% daně z příjmu fyzických a právnických osob a DPH. Zbytek tvoří nájemy za pozemky, budovy. Protože projekty rozvoje venkova tak, jak je koncipuje MMR a MZe nefungují, v obcích je velká nezaměstnanost. Okolní firmy ADAST, Severka Cvikov a i Mařenický ústav sociální péči skončily, jediné pracovní příležitosti v okolí nabízí relaxační centrum Malevil v Heřmanicích, které je podobně koncipovaným projektem, jako „náš“, ovšem striktně komerčně zaměřený, čili místní obyvatelé z něj

kromě několika pracovních míst nic nemají, protože jeho služby si využívat dovolit nemohou. Za těchto okolností není možné s obcemi jako obchodním partnerem vůbec počítat, opět by financování veřejnoprospěšného projektu přesunuly 100% na soukromý subjekt.

Stejně tak je tomu s rozpočty škol a kulturních či sportovních organizací v okolí. Kulturu v obcích představují občasné pohostinské estrády.

III. Administrativní rizika: Do projektu jsme chtěli zainteresovat místní farmáře. Pro ně se z Programu rozvoje venkova nabízely programy Mladý začínající zemědělec a Přidaná hodnota k potravinářským produktům. Jak je detailně na destítkách stran rozebráno v kauze Jarmily Abrlové, Josefa Šourka a Josefa Pulíčka, tyto programy jsou zatíženy tolika administrativními chybami, neakceptovatelnými a blbými bodovými kritérii a poruchovým kontrolním programem, že po konzultacích s farmáři jsme se rozhodli tento program vůbec nepodpořit. Navíc na Mladého zemědělce z více než 600 podaných žádostí může být uspokojeno okolo 200 a my sami nechápeme, proč by měl uspět „náš“ Honza a ne sousedova Bětko.

Konkrétně: druhý týden v březnu 2008 jsme v Liberci potkali místní farmářku, která přišla na to, jak obejít podmínku MZe, že žadatel o titul Mladý začínající zemědělec nesmí mít živnostenský list. Zřídili svou farmu jako s.r.o. a tím toto nařízení obešli. Jenže v zápětí spadli do jiné pasti. Manžel farmářky chce během následujících pěti let přepsat farmu na syna – mladého začínajícího zemědělce bez živnostenského listu. Jenže ten by v rámci programu Mladý zemědělec musel podepsat, že svůj podnik během pěti let nerozšíří o více než dvojnásobek. Za těchto okolností rodina svou žádost stáhla. My také nemůžeme vědět, zda do projektu nevstoupí partner ze sousedního Německa či Polska, či zda se mu náhodou nebude dařit a nerozšíříme jej, či snad jestli mezinárodní soud neuzná, že pozemky v okolí Lindavy, Sloupu v Čechách, Mařenic, Světlé a Krompachu byly státem prodány v rozporu s pravidly o veřejných aukcích a nepůjdou do nové dražby. V tom případě by se jistě objem pozemků plánovaného projektu zvýšil mnohokrát výše, než dvojnásobně.

Další rizikový faktor je vyhodnocování žádostí. I kdybychom to martýrium s žádostí podnikli a přistoupili na to, že úředník, který si se sebou neví rady a čeká, kdo mu podá papír s úkolem a popisem práce bude bodovat občana, který jej svou invencí živí, tak bychom jen otevřeli škvíru k sérii ještě větších nonsensů.

Když paní Abrlová v lednu 2008 na SZIFu Brno upozornila na to, že vyhodnocení její žádosti o dotace na podporu zpracování bio produktů, které připravovala celá rodina 2 měsíce, je nesmyslné, protože kdyby na něm byla například špatně uvedená adresa, tak by tato připomínka na farmu vůbec nemohla být doručena, zaměstnanec SZIFu Brno ji jasně řekl, že je to jeho dobrá vůle, že s es nimi zaobírá. Proč by to neřekl když...

...body se přidělují podle příloh. Ovšem jak a která příloha prošla nebo neprošla, zda se náhodou neztratila, nikdo neví. Na internetu je vyvěšen jen výsledek: Projekt - žádost neprošel(a). Který úředník je pod ním podepsán a proč – nevíme. Takže občan za sebe odhaloval vše, úředník nic.

Farmáři si vykřičeli, že se od nyní bude MZe – SZIF uvádět jméno úředníka, který jejich žádost vyhodnocuje a cestu, jak ke svým závěrům dospěl. To však úřad zatíží natolik, že se při jeho produktivitě práce počet úředníků bude muset opět zvýšit. Veterináři se třeba proti adresným rozhodnutím brání tak, že na farmy chodí zásadně ve skupinách. Každý jeden krok MZe vede k dalšímu zdražení administrativy. Jinde projekty vyhodnocují místní podnikatelé a obce. Všichni se znají a nepustí mezi sebe ty, kteří tam nemají co dělat.

U nás když budeme mít problém s tím, že úřad vyhodnotil naši žádost špatně, dozvíme se, že to byl pan Novák. A co dál. Když se farmářka Jarmila Ábrlována SZIFU Brno ohradila, že se úředník při vyhodnocování zmýlil, dozvěděla se, že může být ráda, že se jí věnoval. Úředník, který jí to řekl, se jmenuje Bartoš. Spokojení?

IV. Následným rizikem jsou **termíny**. Dosud pro žádosti platilo, že kdo ji dříve odevzdal, ten měl větší šance, že dotace dostane. Takže občané mezi sebou pořádali takový malý český dostih. Úředník seděl a pozoroval je, jak jsou mrštní. Uprostřed setí, kdy se žádosti podávají, musel být tento obrázek obzvláště působivý. Jak může žadatel ovlivnit termíny, o kterých rozhodují jiní – stavební úřady, finanční úřady, banky, policie - to už MZe občanovi nevysvětlilo. Navíc ti, kteří se na podzim honili, to dělali stejně zbytečně, protože nyní na jaře už zase platí jiná pravidla: žádosti se budou posunovat dopředu nebo dozadu striktně podle bodů. Ovšem jak jsme říkali v minulém odstavci, body jsou od začátku do konce prolezlé chybami a jak odhaduje Josef Šourek, Ministerstvu bude trvat tři roky, než ten chaos s body po sobě dá trochu dohromady. Jenže mezí tím nadělá další, ještě větší. Například jestliže před půl rokem měli ekologičtí zemědělci na program Přidaná hodnota potraviny 15 bodů za to, že jsou ekologičtí zemědělci, dnes už je to bodů jen 10. Zatímco před čtyřmi měsíci MZe přidělovalo žadatelům o tito Mladý zemědělec body za to, že jeho pozemek je v ekologii a pak za to, že uchazeč chová dobytek, dnes už stačí jen jedna podmínka...

Místo toho, aby MZe své chyby napravilo, zřídilo další, tentokrát antibyrokratickou komisi, která má pracovat za něj a odstraňovat po něm chyby, které jeho zaměstnanci napáchali minulý týden a nechat jej v klidu

vytvářet příští týden další. To je jako by pekař pekl housky a místo mákem je sypal střešním prachem a od svých zákazníků chtěl, aby ho za něj z housek dloubali ven.

O termínech a MZe by se dalo psát donekonečna: MZe poté, co stále měnilo dotace na Trvalé travní porosty nakonec (rok 2007) zjistilo, že tyto výplaty vůbec neumí zúčtovat. Dotace, které měli farmáři dostat do konce roku, ještě v březnu nemají. A protože někteří z nich mezi tím odevzdali na podzim žádost o přepsání farem na děti, opožděná dotace už přijde na jejich soukromé jméno a původní majitelem farmy je hezky ze svého zdaní. Tato flexibilita, operativnost nasazení týmu Mze bude jen pana Šourka stát 70 tisíc korun. 70 tisíc korun je na farmě hodně peněz.

Žádosti, které farmáři podávali v listopadu 2007 v březnu 2008 visí ve vzdáleném vesmíru ministerského bezčasu. Dlouhé termíny soukromé subjekty ani banky nezajímají. Pokud má být zpracován projekt za několik set tisíc korun, je to projekt, který má platnost v čase, protože čas je velmi drahá nákladová položka. Trh se mění, pracovní síla se mění, produkt se mění, ceny za služby, materiál a technologie - vše se mění každý den. Posouvání žádosti o měsíce a roky znehodnocuje celou předchozí práci uchazeče: Projekt ukradne konkurenci, partneři si najdou něco jiného, klienti ztratí zájem. Stát buď pochopí, že je tady občanovi k ruce a občan přinese projekt tak, jak na něj bude schopen zkoncentrovat čas, peníze, nápad, energii, kamarády, riziko a odvahu a v jeho tempu mu jej stát bude schopen vyhodnotit a dát mu jasné garance, nebo tady hrajeme hru na potřebného úředníka a nepotřebného občana. Regionální rozložení státních fondů a mezioborově zpracované programy nejsou v Evropě pro nic za nic, je otázka, kolik času budeme ještě potřebovat k tomu, než se naši úředníci proberou a přestanou vymýšlet vymyšlené.

V. Nekalá soutěž: Všechny partnerské zemědělské subjekty projektu Bio region, byly vybrány z farem, které pro svůj ekonomický provoz nepotřebují dotace vyšší než 20% svého ročního obrátu. Ostatní partnerské soukromé subjekty k podnikání na venkově nepotřebují subvence žádné. Projekt by na trhu však musel obstát v konkurenci okolních zemědělských subjektů, jejichž provoz a existence je dotována z více než 80% státních subvencí. Zatímco oni hospodaří za naše, my bychom museli žít a z vlastního platit venkovský projekt. Tady přestávají jakékoli bilanční ekonomické a účetní vzorce fungovat, protože se dostáváme zcela mimo platné ekonomické modely.

Je to jako kdyby dva sousedé koupili dům. První z nich stojí na louce. Za tuto louku první majitel domu dostává od státu peníze a protože umí počítat, tak si koupil ještě další tři louky. Dům už ho vůbec nemusí zajímat a nechá ho proto zchátrat a odstěhuje se do města. Sousedův dům stojí take na louce, ale on by chtěl na té louce vybudovat hřiště pro děti, pension pro seniory, uzenářství a zeleninovou zahrádku. Jenže k tomu by potřeboval peníze. A k těm se nedostane, protože ty pobírá za své louky soused. Protože

tak zůstal bez práce a další louky už mezi tím nesežene, také se odstěhuje do města. Výsledek: za své peníze nemáme ani hřiště ani klobásky, máme dva zbořené a prázdné domy.

4. Právní rizika investice: Pro tuto kapitolu následujme doporučení ekologického farmáře – zpracovatele Josef Pulíček z Pěnčína, který nejen apeloval, ale důrazně nás žádal, abychom udělali vše proto, aby se veřejnost dozvěděla, jakým způsobem spolupráce komerčních subjektů a obce a státu při budování projektu Pěnčínský náhrdelník dopadla. Díky souhře výše popsaných a přehlížených rizik byla kriminalizována jeho farma, v které probíhalo hloubkové šetření protikorupčním oddělením policie, ke kterému nebyl nikdy uveden žádný relevantní důvod. Další partner projektu - pěnčínský starosta Richard Hübel, který byl do spolupráce se státem vysloveně natlačen jako vzorový starosta vzorové obce - byl odsouzen a na pět let zbaven výkonu své funkce za to, že vystavil na projekt stavební povolení, s kterým stála a padala více než milionová investice obce do všech státem požadovaných projektů. (více v kapitole Pěnčínský náhrdelník). Za to, že stát nebyl sto dva roky program formulovat a do poslední chvíle měnil pravidla, nebyl potrestán nikdo. Partneri projektu přišli o stovky tisíc korun, obec o více než milion.

VIII.2 Lidé:

Vklínit sekci zaměstnance do Programu rozvoje venkova jen tak, jako že samo od sebe budou vznikat pracovní místa, je jako zatnout sekeru do čajového servisu. V rizicích podnikání na venkově představuje nejproblematictější složku, v dostupných materiálech o venkově je to největší tabu.

Bohatství každé země spočívá v jejích lidech. A naopak, pokud země nevidí své největší bohatství ve svých lidech, je to velmi chudá země.

Schopnost vidět potenciál v našich lidech nevyžaduje žádné velké úsilí. Mc Donaldy a VW a GE Capitals, Ringieři a jej už dávno objevili. Češi a především Češky jsou vynalézaví, pracovití, samostatní. Hra na národní samosprávu probíhá pod vědoucím úsměvem těch, kteří z povzdálí tahají za nitky. A vědí. Například I to, že jakési status quo mezi podnikatelem a zaměstnancem začíná fungovat od chvíle, kdy mezi ně a sebe může postavit vlčáka, který je cepuje a zaměstnavatel můžete hrát dědu mráze. Jenže malé podniky si tento přepych dovolit nemohou. Ti si nemohou dovolit zaměstnance vůbec.

1. Pracovní síla je pro farmáře drahá, za současných podmínek danových odvodů si zaměstnance dovolit nemohou:

Příklad 1. Manželé Horynovi z hraniční farmy na Horní Světlé svou kozí farmu farmu s produkcí kozích sýrů budovali 10 let. Výsledkem je výstavní projekt, kam chodí natáčet německé televize, na stěnách jim visí diplomy ze soutěží, kde jejich kozí sýry byly vyhodnoceny jako nejlepší nejen v republice, ale ve střední Evropě, farmu navštívila na podzim minulého roku Ministryně zemědělství. Nyní je panu Horynovi přes osmdesát let, manželce přes šedesát. Manželé Horynovi podnikají v extrémně zátěžových podmínkách v místě, kam nejezdí pošta, které je značnou část roku nepřístupné kvůli sněhu, v obci není ani obchod, pošta, do místa nejezdí autobus. Několikrát jsme spolu hovořili o možnosti zaměstnat na farmě pomocníky. Manželé vzali tušku a papír a projeli kolonky hodinové mzdy, odvodů za sociální a zdravotní a daň. Farma užívá jednoho pracovníka, ale ne jeho dávky.

Jejich slova hovoří jasně: „Práce pro něj by tady byla, my si zaměstnance i na sezónní práce platíme, ale ze svých mezd a nemůžeme si dovolit jej zaměstnat natrvalo, protože jeho náklady na benzin, telefony, ubytování jsou stejné jako ve městě, ale farma prodává jen v místě, které se městské infrastruktury v ničem nepodobá. O farmu proto přijdeme. Ne Horynovi, ale my. O sýry, které jsou dnes tradiční značkou, o hnědé krátkosrsté kozy, které jsou už k vidění jen velmi vzácně, o práci a vynalézavost, s kterou se podařilo vzorový projekt v Lužických horách vybudovat jako směrovku k evropskému zemědělství. Když jsem se jich ptala, zda na konkrétně tento bod příslušná místa upozorňovali odpověděli: „Mluvili jsme o tom stokrát, na okrese, v regionu, s médii, s kontrolami, s neziskovkami, s ministryní. Jejich oficiální odpověď je, že farma končí, protože jsme staří. Dokonce jsme slyšeli i argument, že proto, že nás potkala tragédie v podobě úmrtí v rodině.“

Příklad 2: Rodina Šmakalova z ekologické farmy za Benešovem (ekofarma@post.cz) vlastní 450 hektarů pozemků Otec se synem pracují 10 hodin denně 7 dní v týdnu, ale poslední dva roky si nevyplácejí mzdu. Zaměstnance si dovolit nemohou, protože: „Chápeme, že chce minimálně 15 tisíc měsíčně i to, že chce být oficiálně zaměstnaný – kvůli hypotékám, splátkám i důchodu, ale potom náklady na jeho mzdu a odvody tvoří 20400 tisíc měsíčně a to neodpovídá tomu, jakou hodnotu za tyto peníze vytvoří. Čili chápeme jeho požadavky a náklady na jeho slušný život, ale on si na ně svou prací nevydělá. Respektive vydělá si na sebe a svou rodinu, ale už neužije „stát“. Produkce farmy, která má potenciál i chuť i surovinu vyrábět mléčné výrobky, drůbež, vejce, uzeniny, vše v bio kvalitě a vše, po čem je na trhu hlad, tak stagnuje, jako mnoho jiných.

2. Ohrožení zaměstnavatele: Za současných legislativních a především exekučních podmínek znamená zaměstnat člověka zátěž horší, než je vychovávat dítě. Stát na podnikatele pověsí odpovědnost za celý jeho život. Podnikatel řeší se zaměstnancem jeho zdravotní problémy, pracuje za něj, když je nemocný, uvolňuje jej když se rozvádí i žení. Zaměstnance se naopak těší nevyváženě větším právům a u nás často beztréstnosti i v případě, že přímo poruší zákon.

Případ 1. Anna Ondřejíková na farmě zaměstnávala několik lidí a její zkušenosti farmářky, který válčí na samotné výspě frýdlantského výběžku, jsou signifikantní. Lidé v obci zájem pracovat nemají, protože je pro ně výhodnější být „na podpoře“ a stát na ně nijak netlačí, aby tento stav změnila a ani neví, co s nimi, program mikropodniků a rodinných farem, kde by se tito těžko sociálně adaptibilní lidé alespoň částečně uživil, nepodporuje. Těch několik lidí z okolí, které Anna na farmě zaměstnala, pro ni, farmu a její rodinu vždy představovaly nebezpečí. Pokud vyplatila na smlouvu dopředu peníze za opravu střechy, dělník opustil práci ve chvíli, kdy mu došly peníze a na farmě se již neukázal. Pokud zaměstnala pracovníka na stálý pracovní poměr, neustále si půjčoval peníze a když částka dosáhla výše 20 tisíc, sebral notýsek, do kterého s farmářkou dluhy zapisovaly a zmizel. Jak farmářka dokládá, z farmy se neztrácely jen peníze. A její škody neustaly tím, že tohoto člověka propustila. Ještě rok poté se dokázal vloupat do její mailové pošty a jako odpovědi na její korespondenci všem odesílatelům rozesílal udavačské dopisy, v kterých vynášel informace ze soukromí farmy.

Případ 2. Znamého venkovského pekaře si před měsícem zavolal jeho klíčový klient: „Musím Vám něco ukázat. Vidíte? Kamerový systém zachytil vašeho řidiče, jak si na chodbě strká jakýsi balíček do tašky“. „Co to bylo?“ drží se za hlavu pekař. „Igelitové pytlíky na pánské košile! Nikdy jsem na něm košili neviděl.“

Protože jeho klient ví, jaké jsou se zaměstnanci problémy, dohodli se následovně: pokud ukradenou věc řidič klientovi vrátí, omluví se mu a slíbí, že už se to nebude opakovat, může k němu jezdit dál. Řidič skutečně za klientem zašel, omluvil se a vrátil balíček. Bohužel ne s pytlíky na košile, ale s gumovou podložkou do vany. „Propustili jsme jej na hodinu s tím, že jej již klienti odmítají pouštět do svých soukromých objektů,“ vypráví pekař. „Ovšem živil jsme jej ještě do konce měsíce. Teprve poté se jeho zaměstnavatel od firmy, která jej zaměstnávala přede mnou dozvěděla, že u ní kradl přepravky na jídlo. Dnes už jezdí pro kamaráda. Pokud nebude existovat evidence pracovních přestupků, jsme bezmocní...“

Případ 3. Škody, které mohou zaměstnanci na izolovaných farmách, kde se společně pracuje v domácím prostředí, nemusí mít jen podobu škod hmotných. Zatímco ve velkých firmách hájí zájmy zaměstnavatele podnikoví právníci, kamerové systémy a bezpečnostní agentury, na osamělých farmách se zaměstnanec dostane všude. A poškodit jej nemusí jen tím, že mu ukradnou kilo másla.

Od první zaměstnankyně farmy Šourkových jsem se hned při první návštěvě dozvěděla všechno. Úplně všechno. Že je pan Šourek líný a nechce dělat, že se dcera rozvádí, protože ten její pije, ale to rozhodně není první rozvod v rodině, protože ona moc dobře ví, kdo tady koho rozvedl a proč a hlavně, kolik za to kdo dostal.

Dobré jméno, „good willing“ a interní informace firmy jsou kapitál jako každý jiný a vztahují se na něj celé odstavce pracovních smluv, za jejichž porušení zahraniční firmy vypalují slušné tresty. U nás, když tyto informace vynese zaměstnanec, farmář na něj nemá žádnou zbraň. Stejně tak soukromé

informace za právně vymahatelnou položku nepovažuje nekonečný zástup kontrolorů, úředníků, výzkumníků a neziskovek, kteří spolu se zaměstnanci šmejdí v kuchyních i ložnicích farmářů a dál pak do světa (a konkurenci) posílají své skazky o tom, jak který farmář zbohatl či schudl a proč a to přesně v intencích jejich výšece chápání světa. Těmito nelegálně získanými informacemi pak udržují svůj sociální statut a pocit moci, které každá informace přináší. A stejně jako zaměstnanci bez hrozby postihu, protože při vstupu na soukromý pozemek nepodepisují žádná prohlášení o mlčenlivosti a ochraně privátních údajů majitele, a také neplatí nic za jejich porušení.

Případ 3. V některých případech je ohrožení podnikatelů zaměstnanci přímou příčinou stagnace rozvoje venkova. V zámeckém hotelu Sychov, jsem se dala v restauraci do řeči s číšníkem: *„Můj známý má dole ve vsi hospodu. Aby mu ji zaměstnanci nerozkradli, musí v ní být neustále přítomný. Jejich vynalézavost je neuvěřitelná je jedno, jestli okradou hosta nebo jeho. Posledně zahlédl ve skříňce zaměstnance i podkladek na vejce. I díky jeho neustále plnému nasazení podnik prosperuje. Dokonce tak, že by si mohl dovolit otevřít druhý ve vedlejší obci. Ale nemůže, protože současně na dvou místech hlídat nelze.“* Toto je přímo učebnicová historka, přesto o těchto rizikových faktorech SWAT analýzy PRVU mlčí.

Pokud chce-li občan navštívit ministra zemědělství či jiného úředníka na ministerstvu, musí na Tišnově projít obřímí a obludnou vrátnicí s detektory. Traduje se historka, že ještě za ministra Luxe jeden farmář přišel přímo k němu do kanceláře a shodil tam hromadu hnoje. MZe? Postavilo za 12 milionů bránu, aby se do něj již žádný farmář nedostal. Její provoz stojí 3 miliony ročně. Bezpečnost, které se pan ministr těší však ukazuje na další fasetu disproporce mezi podmínkami k práci farmáře a jeho zastupitelů, rozdíl mezi podmínkami těch, kteří na sebe vzali odpovědnost za druhé. O nějaké rovnosti nemůže být řeč.

3. Nesdílená odpovědnost:

Případ 1. Ranč Malevil v Heřmanicích u Jablonného v Podještědí, je multifunkční projekt jakoby program LEADER doslova zkopíroval do svých stanov: jízdná, golf, kurty, bazén, příroda, tracking, kola kulturní akce, tancovačky, hotel, restaurace, vděčná klientela, ani koruna státní podpory. Majitel, který si tímto Eldorádem zrealizoval svůj klukovský sen, postupně zaměstnával všechny místní obyvatele v širokém dalekém okolí. I proto, že byl se svou snahou široko daleko jediný, u nezapojené většiny místních si vysloužil pověst drába a zloděje, který chce zbohatnout a dovoluje si mít víc peněz, než jeho zaměstnanci. Při jedné z posledních návštěv jsem viděla jeho denodenní martyrium přímo on line: Tak, aby jej pokud možno nezaslechli hosté, majitel se snažil usmívající se číšníky donutit k práci. Nakonec stejně

jen bylo možné zaslechnout jeho trošku zvýšený hlas. „Co mám dělat, má se se tady s vámi prát?“ Pracovní síla na venkově má svá specifika. Pokud je nebudeme znát a nebudeme o nich mluvit a nebudeme mít připravený program, jak tyto specifika narovnat do podmínek práce ve městě, nemůžeme jen tak psát o vzniku nových pracovních míst a rovných příležitostech. Nutit pracovat nemůže lidi jen zaměstnavatel, ale I stát. Pokud tahá každý za jiný konec provazu, tak to fungovat nebude.

Případ 2. Ředitel sklárny Ajeto Jaroslav Thunhofer vypráví, jak přijal dva kluky z Boru. „Chcete tu práci dělat?“ ptal se jich při pohovoru vážně a důrazně, protože zaučit nové lidi znamená měsíce práce. „Jasně, proto jsme tady,“ kývali dychtivě na souhlas. „A proč?“ zkoušel to ještě ze strany. „No protože je to dobrá práce, Ajeto je nejlepší sklárna.“ Za tři týdny nepřišli do práce. Jeden den. Dva. Tři. Před vánocemi, kdy sklárna hučí na tři směny. Ani neomluvili, jestli jsou nemocní nebo mají něco jiného nebo se odstěhovali. Ve sklárně je už nikdy neviděli. A to byli skláři – kvalifikovaná, fajnová pracovní síla. U nekvalifikované venkovské pracovní síly je pravděpodobnost, že nebude dodržovat Zákoník práce samozřejmě mnohem vyšší.

Případ 3. Pamatuji na svou kamarádku, která se mnou přerušila všechny styky poté, co jsme napotřetí nedojely do Brna, protože půl hodiny poté, co jsem za sebou zavřela dveře, jsem se kvůli některému ze svých zaměstnanců musela vracet do Prahy: nešla tiskárna, chyběl jeden ze zaměstnanců, volal klient Pak mi farmářka Vlasta Šourková poradila: „Nesmíš jim říkat, že jedeš pryč“. Tohle jsou rady za statisíce, tohle posune firmu kupředu. V Programu rozvoje venkova stojí, že když vybudujeme 133 místních akčních skupin, tak zaměstnáme 7000 lidí. A kdo se o ně bude starat? Farmáři nejsou žádné chůvy a není žádná jejich povinnost v bezprávném systému dodržovat právo. Může je to bezprostředně ohrozit na zdraví a na životě.

Případ 4. Stejná farmářka Vlasta Šourková, která mi poradila drobnou lest, jak alespoň jednou ročně vidět Brno, vypráví na toto téma následující: ona řečná zaměstnankyně farmy se v zimě 2005 „šlehla větví stromu do oka“ a zůstala tři čtvrtě roku na nemocenské s tím, že „jí nesnesitelně bolí hlava, ale už rozhodně příští měsíc nastoupí do práce“. Když to na podzim začali shánět náhradníci, nevedlo se jim lépe: žena z protější vesnice s kterou farma uzavřela pracovní smlouvu paní Šourkovou ubezpečovala týden za týdnem, že o takové práce jako je výroba bio sýrů na ekologické farmě se jí vždy snilo a rozhodně již příští týden nastoupí. To trvalo dalšího půl roku až do chvíle, kdy paní Šourková skončila v nemocnici. Doktor řekl jasně: jestli chcete takto pokračovat, tak do dvou let umřete.

Plán rozvoje venkova schvalovaly a měly možnost – dokonce povinnost – se k němu vyjádřit všechna dotčená ministerstva. Tedy I Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo vnitra. K tabulkám o vytváření desítek tisíc pracovních míst na venkově od

nich nepadlo ani slovo. Za nás pro příští verzi doporučujeme, aby do sekce LEADER MZe napsalo ne 22 000 nově vytvořených pracovních míst, (Dopad programů rozvoje venkova, PRV str. 147) ale 220 000. Lépe to na papíře vypadá.

Volná pracovní síla na venkově – potenciál nebo riziko?

Venkovští podnikatelé a farmáři nejsou zabezpečovací sociální ústavy pro nejproblematictější segment pracovní síly, které z bezpečí svých střelců hlídaných kanceláří budou pozorovat jejich zastupitelé, jak „alebo prežijú alebo nie“. Zaměstnanci jsou prubířským kamenem podnikání. Zaměstnanci vytváří a prodávají značku firmy, kvůli zaměstnancům se klienti vracejí nebo odcházejí. Kvůli nim podnikatelé prodávají firmy, kvůli nim své firmy nerozšiřují, kvůli odvodům za ně raději pracují za dva.

Venkovskou pracovní sílu musíme v první řadě znát a pracovat s ní bez příkras a ideálů. V případě našeho projektu jsou to moji spolužáci. Vím, jak jsou vynalézaví, jak se umí k práci postavit ale... také vím, že vyžadují neustálou péči. Poněkud cynicky řečeno děti jednou vyrostou a rodiče jednou umřou, s manželem je možné se rozvést, zaměstnanci však zůstávají a ... mají na nás všechna práva. Zaměstnanec není možno odložit k babičce ani mu zjednat chuť. Zaměstnavatel odpovídá za jeho bezpečnost, zdraví, život. Za jeho boty do chléva i do plesu, za jeho vyžehlený plášť do mlékárny i žlutou vestu do auta. Za současných podmínek je zaměstnavatel-farmář neustále jednou nohou v kriminále, druhou v hrobě. A takovýto nerovnovážený stav nikoho nemotivuje k tomu, aby zval lačné a zvědavé sousedy ke svému prostřenému stolu. A současná legislativa ani její výkonná část zaměstnavatele – v našem případě farmáře – nijak před chronicky známými problémy nebrání. Dokonce se o nich ani nemluví. Ale v praxi znamená jednu ze základních bariér vzniku nových pracovních míst. V pohraničí speciálně.

V Evropě už neexistují hranice ani nějaké mrtvé zóny a odkladiště, za které Sudety považoval minulý režim. Teď se to přesně obrátilo, tato území jsou branou pro všechny, kteří k nám přijíždějí podívat na to, co před tou Evropou tak chráníme. A mají to před sebou jako na talíři. Čím je nějaká část organismu křehčí, vzdálenější, izolovanější, zranitelnější, tím je pro zdárné fungování celku důležitější a nepostradatelnější. Nemůžeme na periferní nervové dráhy rezignovat a tvrdit, že nám k přežití stačí zbytnělá játra. Takto rovnostářsky se choval minulý režim, bohužel klišé bouchání do stolů, spolčování tupců a siláckou požívačnost převzala i současná politika. Na venkově, který pracuje s jemnějšími, sofistikovanějšími kulturními vzorci, to musí být vidět. A také je. Dharma se nedá obejít, dharma se dá pouze pochopit.

VIII.3 Zákazník:

Kdybychom znali venkovského zákazníka, znali bychom mnohem lépe venkov. Všechno, co do venkova investujeme, je totiž investováno pro něj. On je prvním konzumentem služeb, on nakupuje v místních obchodech, on je studentem programů i návštěvníkem kulturních akcí. Domnívat se, že nám venkov zalidní turisté může vycházet jen ze stejně špatné premisy – že nevíme, o jakých turistech hovoříme. Chráněné krajinné oblasti nejsou zemědělské oblasti a zemědělské oblasti nejsou turistické oblasti.

Každý nově budovaný projekt se opírá o místní „Site research“ Hotely i obchody pracují s tzv. „Catchment areas“ s oblastí, která je projektem zasažena. V severním pohraničí by nám vyšla zajímavá čísla. Nejřidčeji zalidněná oblast republiky stárne a dále se vylidňuje. Čísla nám ukazují, že přes stamilionové investice z MZe ročně se konkrétně Lužické hory rozvíjí stylem „bohatí bohatnou a chudí chudnou“. Příjem venkovské rodiny je o plnou třetinu nižší než rodiny ve městě, ovšem existují tam rodiny, které žijí pod hranicí životního minima.

Pro projekt je nezbytné znát rizika, která vyplývají z charakteristik venkova. Nikde jsem pro celý region Lužických hor nenašla na MZe čísla, která by mi dala představu o potenciálu. Rekreaanti? Nevíme? Kolik utratí za víkend? Nevíme. Za co? Nevíme. Kde? Nevíme. Od kluka, kterého jsem vezla v autě jsem se dozvěděla, že jeho rodina utratí všechny prostředky na kulturu a relaxaci v Libereckém Babylonu. Blíž totiž žádný jiný podnik není. V Programu rozvoje venkova není o zákazníkovi ani slovo. EAFRD se však deklaruje jako investiční program. Jaká investice se však obejde bez zákazníka? Zemědělská.

Ovšem my potřebujeme vědět, že když např. zadáme do Českolipského deníku inzerát, že v dubnu začíná festival kozích sýrů, že se tyto deníky vůbec dostanou do chalup se zákazníky a nebo do kolika z nich pošta vůbec nedorazí. To stejné když uděláme akci pro školy, musím vědět, zda se školy nebudou příští rok zavírat. Nebo když uděláme v centru od 4 hodin odpoledne slevu na kafe a koláč, tak zda jede odpoledne nějaký autobus, který přiveze zákazníka atd. atd. Na regionálně odlehle oblasti nelze nasadit žádný fungující a ověřený model z města a MZe nemůže počítat s tím, že si investor bude platit statisíce za základní průzkumy prostředí. A pokud máme zájem tyto oblasti vylidnit, pak je třeba k tomu dospět opět na základě nějakých průzkumů a je třeba v útlumu pokračovat systematicky. Ne do těchto oblastí lít peníze a přihlížet, jak z nich mizí obyvatelé a s nimi i šance na jejich rozvoj.

Naposledním bodem je, že v rámci marketingu odpovídáme i za emocionální komfort svých klientů. Chceme-li se chlubit českým venkovem, rozhodně nechceme svoje klienty, kteří do centra přijeli relaxovat a obdivovat kulturní a přírodní odkaz českého pohraničí, vystavovat pohledu na špinavá a v bahně stojící domácí zvířata, otloučené kravíny a plesnivé role hnědého sena a rozhodně nechceme, aby jim místní pantáta, který si přijde odpoledne na

svůj levný koláč s bílým kafem začal vyprávět, kterak přišel nejdřív pole, pak o koně, pak o dům, a pak znovu o pole a znovu o dům a o koně a ještě o krávy, o peníze a o dotace. To už nikdy nechci poslouchat ani já, a rozhodně nechci, aby to poslouchal zákazník, obzvláště ne Německý nebo Polský.

VIII.4 Provoz:

1. Firemní kultura a povinnosti zaměstnanců jsou součástí projektu a jejich koncept představuje velkou investici, případně je chráněným know how firmy. Nesmí nastat okolnost, kdy do stanovených pravidel někdo zasahuje či je mění. Je proto třeba aby stát vydal srozumitelný a závazný manuál, který bude garantovat, stejně jako zemědělec-zpracovatel musí garantovat státu, že tento seznam požadavků je konečný a platný na období dalších let.

2. Pokud má být projekt koncipován jako řetězec, není možné, aby v jednom okrese platily jiné hygienické a veterinární normy než v druhém. Řada svědectví z farem právě o těchto rozdílech svědčí. Zatímco v Jižních Čechách je možný souběh kozí a kravské produkce v jedné mlékárně, v Severních Čechách jsou s tím problémy. Zatímco ve Středních Čechách je možné nechávat zrát sýr na dřevěných regálech, v Severních Čechách to možné není...

3. Objem produkce závisí na ekonomické návratnosti investice a obratu podniku. Není možné zatížit kilogram kozího sýra 200 korunami fixních nákladů. V Toskánsku a v Provence, kde je nejrespektovanější tradice výroby „Produktů s přidanou hodnotou“ farmář v jedné jediné místnosti vyrábí a nechává zrát 10 druhů sýrů s různými typy plísni a různými postupy zrání – od čerstvých po parmazán. Jeho provoz, sortiment a technologie jsou výhradně v rukou sýraře a klienta.

4. Obaly: sýry není vhodné balit do nepropustných potravinářských fólií ani do vosku. Obojí škodí chuti i vůni. Na francouzských letištích se prodává sýr zabalený ve voskovém papíře, údaje jsou uvedeny na regálovém štítku. Není žádný důvod k tomu, aby tomu u nás bylo jinak. Pokud si pozveme italského farmáře aby nám ukázal výrobu ricotty, například, a na semináře vyplyne, že na ricottu se v Itálii prodávají speciální košíky, které farmář přetáhne alobalem a prodá, není možné, že budeme italskému farmáři platit letenku z Florenci, pobyt, košíky a pak se dozvíme, že nám to veterinář či hygienik nepovolí.

5. Provoz se bude zařizovat postupně, podle možnostmi danými trhem a demografickými faktory prostředí. Jak bylo řečeno výše, sociální funkce propojuje technologickou a ekonomickou a není možné je vytrhávat z kontextu a budovat na venkově provoz, který se neuživí. Jsme v situaci, kdy každý podobný projekt je unikátní a v tuto chvíli nemá žádný předobraz. Požadavky špičkových technologií plní kapsy importérů, ale nerozvíjejí český venkov. Prostředí je pro podnikání extrémně rizikové, podmínky

nesrovnatelné s městy. (viděli jste na sever od České Lípy Mc Donald nebo Marriot?) Teprve tehdy, když se místní zaměstnanci osvědčí v provozu, je možné provoz plně zařídit či flexibilně rozšířit, teprve tehdy, až se pro produkt najde zákazník, je možné do jeho výroby plně investovat. Vše ostatní je hazard jednostranně ohrožující pouze toho, kdo do projektu přináší riziko, úsilí, peníze a odvalu.

6. Celý projekt je zapotřebí vybavit s ohledem na domácí produkci. Existuje-li v místě výrobce, který je schopen vyrobit paster, máselnici, stáčírnu, je první na řadě v procesu rozhodování o výrobci. Stejně tak stavební firma, dodavatelé materiálu, surovin atd. Takto je totiž program LEADER zamýšlen a takto je třeba od začátku na investice pohlížet – aby zůstaly v místě. Zásahy státu do výběrových řízení je nutné jinak formulovat.

7. Legislativa, vztahy mezi exekutivou a podnikatelským prostředím nejsou stabilizované. Pro malé podniky a rodinné zpracovny dokonce legislativa není připravena vůbec. Pravidla dotací jsou velká ruleta, která podnikatelským subjektům nastavuje nerovná pravidla ve prospěch těch, kteří o komunitní projekty nemají zájem.

8. Každá loď má jednoho kapitána a moc se nedeleguje vně subjektu. Příliš se vžilo, že intervence do chodu firmy jsou věci vůle kontrolních orgánů. Každý zaměstnavatel investuje do školení, bezpečnostních zkoušek a vzdělávacích seminářů svých zaměstnanců. Do těch, nechť státní správa vtělí své požadavky ale v míře, která není buzerací a jednostranným ulehčováním práce kontrolních složek, ale týmovou prací a společným hledáním řešení, která jsou podřízena jedinému cíli, a tím je prosperita venkova, která se odvíjí ze spokojenosti investorů a pracovníků, kteří je rozvíjí. Zpracovatelé se nevyhýbají kontrolám, ekologičtí zpracovatelé si dokonce za kontroly platí, je však třeba zachovávat cit pro míru a proporce. Správní řízení a pokuty nejsou cestou, která by motivovala místní obyvatelstvo.

VIII. Buďto firma nebo stat : tisíckrát nic umořilo osla

Budování firmy si nemůžeme představovat jak Hurvínek válku – bez peněz, bez lidí, bez prostředků, bez zákazníků. Dále technicky není možné, aby investor svou pozorností dokázal ve stejné chvíli věnovat svému vlastnímu podniku a vedle toho často absurdním a z místního kontextu vytrženým požadavkům státu.

Jen pro názornost si na chvíli představme, že budeme mít na plnou zodpovědnost každý jeden výše uvedený, a sám o sobě problematický aspekt podnikání, a do toho kdykoli vstoupí partner -

stát a začne s vámi smlouvat o Váš čas a peníze: „Teď hned začneš zpracovávat další žádost, protože musí být odevzdána do konce měsíce.“ Nebo Vás zastaví uprostřed sklizně proto, že nemáte na naftu, protože jste díky jeho chybě nedostal v termínu dotace. Nebo začne ve zkolaudované zprávně zakazovat výrobu nových produktů, na které už máte objednané obaly. Nebo vám suše oznámí, že protože vypínače k rozvodným instalacím nenašroubovala akreditovaná firma, tak vám nevyplatí slíbené dotace na „opravu schátralé budovy, která je velkým potenciálem pro agroturistiku“. Nebo s vámi zahájí stopadesáté správní řízení, protože jste se v deset večer upsal v záznamu o tom, co ukazuje teploměr na ledničce. Nebo se se SZIFem začnete na tři měsíce dohadovat o mléčné kvótě. Je to ono tisíckrát nic udolalo osla. Je to I proto, že v Programech MZe chybí analýza pracovní doby farmářů, chybí tam seznamy chyb, kterých se MZe a jeho serfisi složky za sledované období dopustily, chybí tam vyčíslení času, které tyto chyby farmáře stály, chybí tam seznam komentářů jednotlivých bodů Programu, chybí tam prostě praxe, nebudeme znovu opisovat předchozí body.

IX. Podmínky rovné a rovnější

Kamarádka účetní mi s vyprávěla jednu ze svých počtářských historek. O vedení účetnictví ji požádala úřednice z pražského magistrátu. Bude potřebovat udělat pořádek ve svých příjmech a vydáních. Vedle svého pětaticetitisícového měsíčního platu, si totiž otevřela kadeřnictví. Jak to zvládá? Jednoduše, směje se, v práci není nikdy déle, než do třech hodin odpoledne. Jméno úřednice je k dispozici v redakci.

Do kafe Kolonial na Starém městě pražském chodí úředníci magistrátu a zlatou kartou nabitou městskými penězi platí třítisícové útraty za šampaňské a víno, kterým si léčí „bolesti v krku“, stačí si vyžádat platby kreditními kartami v kavárně.

V Krompachu a stovkách dalších pohraničních obcí pracují obecní zastupitelstva zadarmo, v hospodě jim nikdo nezaplatí ani pivo a válčí o to, aby jim na zimu neodstřihli telefon a veřejné osvětlení. Kadeřnictví si těžko otevrou, protože nad haldami papírů z centrály sedí dlouho do noci a místní ženy na služby nemají peníze. Vypravovat za těchto okolností o rovných podmínkách – na to je třeba mít žaludek.

X. Závěr: Pobízet nebo podbízet?

Jestli vznikne nebo nevznikne nový zpracovatelský podnik těžko někoho zaujme. Pokud nikoho na MZe nedojalo, že z 83 mléčných farem 27 za posledních pět let v pohraničí ukončilo chov dojnic, tak těžko dojmeme fakt, že jedna nová nevznikla.

Ovšem pokud nebudeme umět sledovat skutečná čísla, budeme se i nadále topit v doslova nehorázných lžích tak, jak nám je zcela bez skrupulí MZe předkládá.

Ve velkých číslech nám MZe v EAFRDu tvrdí, že díky opatření I.1.1. – Modernizace zemědělských podniků, vznikne nárůst HDP na pracovníka v zemědělství o 50 000 korun a v potravinářství o 100 000 korun. (EAFRD strana 146) Za rok 2007 a první čtvrtletí 2008 žádnému zpracovateli díky programu žádný nárůst nevznikl a o žádném očekávaném nárůstu ani neví. Naopak všichni dotazovaní zpracovatelé mají podklady o tom, že za svou práci dostávají naprosto podhodnocenou mzdu, řada z nich dokonce nemá ani na sociální a zdravotní pojištění a mzdu si celá léta nevyplácejí.

Největší bohatství země je v jejích lidech. A země, která nevidí své největší bohatství v lidech je chudá země.

Venkov v pomalejší časové křivce opakuje novodobé české ekonomické vzorce městských aglomerací: očekává své kolonizátory. Území, která neumíme spravovat, bude spravovat někdo jiný. Tam, kde si nevíme rady, nám rád někdo jiný poradí. Sudety se jako poušť zakusují do vnitrozemí, kde se zastaví až o vycizelovaný management zahraničních kapitálových misíí.

Podle studie VŠE v Praze, (MFD 1.11.2007 – Pobízet či podbízet, strana A 10) která se zabývá výpočty, na kolik vyjde jedno nové pracovní místo vytvořené programem investičních pobídek státu, pracovali studenti s jednoduchým vzorečkem: podělí-li se výše investiční pobídky a odečtou-li se daňové úlevy, došli k závěru, že náklady na vytvoření jednoho pracovního místa v našich „průmyslových zónách“ dosahují v průměru 1.6 milionu korun. Ukázaly se také extrémy. Jedno nové pracovní místo v německo-americké společnosti Barum Continental v Otrokovicích vyšlo až na 15 milionů korun.

Brněnský tým Romana Rozsypala a UZPI přišel se stejně zajímavými čísly (viz jeho část studie): Pro naši MAS z nich vyplývá, že

na jednoho pracovníka farmy, která chová dobytek bez tržní produkce mléka, stát přispívá ročně dotacemi 1,6 milionu korun. Každý rok, ne jednorázově, jako při vzniku pracovního místa. Například Jan Musil z Mařenic, který je zaměstnancem právě takového rančerského podniku říká, že má práci jen když jsou sena, protože na zbytek roku (řekněme od října do dubna), se dobytek odváží ze Světlé pod Luží, Mařenic a Trávníku do společných zimovišť v Kunraticích u Cvikova.

Naopak na pracovníka, který chová dojnice a je potenciálním zaměstnavatelem, zpracovatelem mléčných produktů, jeho farma se může stát penzionem, školícím střediskem, obchodem... stát přispívá 142 tisíci korunami ročně. Takto jsou teze programu LEADER těžko pochopitelné. Jenom tímto jedním krokem MZe snížilo zaměstnanost venkova v zemědělství řádově o tisíce pracovních míst. (prostým odhadem který hovoří o tom, že za poslední dva roky zaniklo 33 procent eko farem s dojnici a kde na 70 hektarů přichází 5 pracovních míst a 24 jich strategii rozvoje venkova nepřežilo takže takto jen ekozemědělství přišlo o 100 pracovních míst a konvenční, které představuje více než jeho desetinásobek pak následuje 1100 pracovních míst a dále sebou jako lavinu strhává možnost lokálního zpracování a místních odbytových středisek, které na sebe vážou kulturní a vzdělávací programy etc. etc.).

Stejně tak kulhají na obě nohy i další čísla v PRV, která se dotýkají našeho ekologického projektu. Například za „Trvale udržitelným využíváním zemědělské půdy“, kde nám do nejdražší dotační položky na „LFA“ (less favourit area) zařadilo MZe cca 50 % zemědělské půdy tj. okolo 2 mil.ha) , nenajdeme žádný praktický výsledek. Z těchto málo výnosných oblastí se v programu apriori s žádným výnosem nepočítá, protože tyto tisíce hektarů leží za stovky milionů korun ročně dotací bez jakéhokoli dopadu na místní prostředí, jediný výsledkem této investice je „0.35“ krávy na hektar. V praxi a na fotografiích vidíme, jak kráva stojí v bahně u plesnivých balíků sena a vedle ní se rozpadají budovy bývalých kravínů, stájí a stodol.

Ještě rafinovaněji nám PRVna straně 149 tvrdí, že tyto LFA programy přinesly „... zlepšení kvality vody o 26 tisíc ha,“ a „příznivé změny klimatu o 1 tisíc hektarů,“ a „zlepšení kvality půdy o 21 tis. ha“ a „Předcházení marginalizace a opouštění půdy o 31 tis hektarů.“ To je možné tvrdit jen bez totální neznalosti místních poměrů. LFA oblasti na svém způsobu obhospodařování od války nezměnily nic. Louky a pastviny byly spásány dobytkem bez chemického ošetření, na které v podhorských oblastech nebyly peníze. Jakési zlepšení půdy v horských oblastech je pustá manipulace a „Předcházení marginalizace a opouštění půdy“ je při pohledu na migraci obyvatelstva v podhorských oblastech přímá lež, stačí si jeepem tyto tisíce hektarů objet a srovnat s dobovými fotografiemi, či navštívit tři čtyři místní starosty.

zemědělské podhorské oblasti stagnují, protože jejich potenciál leží ladem. Obyvatelům obcí dodnes není vysvětlena pravidla a strategie evropské zemědělské politiky, jejich příležitosti a možnosti obživy i rozvoje obcí. Pro místní obyvatele neexistují manuály vzorových podniků, neexistují tabulky a návody, jak založit farmu a jak ji provozovat, neexistuje strategie, jak koordinovat a hledat další nadstavbové vzorce pro surovinu, produkt, region. Výsledky jsou stejně snadno ověřitelné jako dopady programu LFA na podhorské oblasti. Např.:

V současném ekologickém systému zemědělství je už tak málo orné půdy, že pro mléčný skot může ekologický farmář koupit „zrní“ jen u několika vybraných ekologických farem, které příznivci stávajícího systému označují za lobysty, kteří se snaží v republice ničit spodní vody. Pro naše severočeské farmáře se tito lobisté se konkrétně jmenují: „Ondřejíkovci z Frýdlantska“, Šmakalovi od Benešovska, „Sklenářovi od Jihlavy“ nebo v „Abatis od Jesenice u Prahy“. Přitom by stačila opět jediná návštěva mléčné farmy a zjistíme, jak to s krmením pro ekologický mléčný skot vypadá v praxi: pšenici, kterou měli mlékaři Šourkovi slíbenou u obilnářů Ondřejíků, sežraly přes zimu mléčné krávy, zachráněné před rančery z Jižních Čech. Středočeský Abatis prodá všechno obilí Němcům, protože si pro ně přijedou a nemusí je nikde skladovat. Šmakalovi i Sklenářovi jsou ve středozemí a transport krmení do podhorských oblastí je neekologický a drahý tak, že popírá deklarace o udržitelném rozvoji a zlepšení kvality vody, kterým se MZe ohání. V republice neexistují bio sila, takže farmáři na jaře trnou, zda dodavatel, na kterém jsou závislí (viz kauza GMO), již obilí neprodal jinam. Farmáři „rostlináři“, kteří by měli pro obilí vybudovat sila, nemají peníze ani na stodoly na slušné seno, protože jak uváděl například Antonín Šmakal v případě rodiny Abrlovi, ačkoli by si stodolu rodina byla ochotná postavit sama, úředníci chtějí ke stavebnímu povolení 75 000 za projekt. Vzhledem k tomu, že si rodina dva roky nevyplácí plat, do tohoto razítka není ochotna ani schopna investovat... Točíme se stále v kole.

Základní atribut ekologie, kterým je vidět věci v souvislostech, Programu rozvoje venkova zcela chybí. Mnoho pozornosti jsme věnovali dotacím do travních porostů, ale to proto, že do nich investuje stát podstatnou část ekologických dotací a také proto, že právě díky důsledkům této politiky dotování trávy není možné zrealizovat projekt Bio region Severní pohraničí. Ovšem nemusíme v tom nutně vidět nějaké spiknutí. Stejně špatně jsou spočítané dotace například na ekologické sady, kde 24 000 korun dotací může pobírat kdokoli, kdo na hektaru vysadí 50 stromků. MZe pracuje bezkonceptní metodou látání děr a hašení požárů, kdy nakonec je rozvrtané všechno ale vybudovat se nedá nic.

Tyto základní neznalosti o tocích peněz vytváří například další iluzi, kterou je ona tisíckrát opakovaná lež, že zemědělské dotace jsou peníze z Bruselu. Pověsti naší republiky by jistě nepomohlo naše přání, že by zdravotní sestra z Marseille a instalatér z Krakova platili bývalého českého předsedu JZD. I tato konstrukce – naštěstí pro Evropu – je zcela mylná. Ve skutečnosti jsou

evropské zemědělské dotace resubvencované odvody ČR do společné bruselské kasy.

Dotovat sociální a zdravotní dávky pro rodinné farmy s pracovními místy a ziskem z vlastní produkce, vytvořit jinou strukturu plateb pro obecní zastupitelstva malých obcí, stanovit jiná kritéria ekonomické podpory zemědělských podniků a sledovat procentuelní objem dotací na obratu farem, vytvořit jiný systém kontrol, který sleduje potenciál rozvoje venkova, ne vlastní softwarové a personálně-administrativní limity, decentralizovat rozdělování peněz do regionů, sledovat efektivnost a návratnost toku zemědělských dotací, zveřejnit státní investici do jednotky jednotlivých bio komodit a porovnat s poptávkou po nich a především – monitorovat skutečné podmínky podnikání v zemědělství na českém venkově – tyto požadavky leží na MZe již 17 let, my osobně je s každým novým ministrem aktualizujeme. Výsledek jsme měli možnost sledovat na předchozích stranách. Za těchto okolností by každý nový projekt jen prohluboval zmatek, který v zemědělství panuje a dříve nebo později by se stal jeho obětí.

Bez nadsázky můžeme kapitolu uzavřít s tím, že zemědělská půda, která je zařazena do systému ekologického zemědělství a LFA a je spravována programy MZe, jen dále prohlubuje trend vylidňování podhorských oblastí, které v celkovém objemu zemědělské půdy v ČR představují téměř polovinu plochy. O „Ochranu a rozvoje dědictví venkova a kulturním odkazu“ nemůže být vůbec řeč.

(Nakonec se projekt v duchu úvodu kapitoly skutečně posouvá za hranice. Tak, jak německou rodinu Pratznerových nakonec uvítali v Polsku, tak oni na oplátku vypomohli svými kontakty v Německu a rýsuje se, že cesta sýra povede blížkým Německem. Na mapě je to o pár kilometrů dál, v podmínkách jsou to světelné roky. Jak do Polska, tak do Německa.)